

Yeni Bir Programın Eşiğinde

Türkiye, geçen yıla göre bilinmeyi ve belirsizliği daha fazla, zorlu tercihlerin de fazlaştığı bir döneme giriyor. Uluslararası finans piyasalarındaki kötüleşme bir yandan, içerde reform sürecindeki gereksiz yavaşlama diğer yandan önümüzdeki fırsatları azaltmış, tehlikeleri ve tehditleri arttırmış durumda. Üstelik geçen yılki seçimler ile açacağımızı umduğumuz siyasal istikrarsızlık ihtimali, hem de daha ağırlaşmış bir halde, yeniden ortaya çıkmış bulunuyor. Ayrıca bu çok boyutlu risk ortamı, ideolojik yanı ağır basan sistem eleştirilerinin de daha sık seslendirilmesine ve daha fazla ciddiye alınmasına, dolayısıyla kafaların da iyice karışmasına çok müsait. Oysa kendi yarattığımız belirsizlikleri bir yana bırakırsak, yapılacak işler ve izlenecek yol haritası yönünden çok fazla değişiklik olduğu söylenemez.

Çelişen hedeflerin yönetimi

Makro planda değişen, çoğu zaman birbiriyle çatışan hedeflere aynı zamanda odaklanma ihtiyacının doğması. Gerçekten, hem kısa zamanda azaltılması mümkün görünmeyen cari açığın maliyeti en düşük bir şekilde finansmanını, hem de borç yükünü ve faiz baskısını arttırmamak zorundayız. Hem işsizlik düzeyini düşürmeli, hem de verimlilik düzeyini arttırmalıyız. Hem büyüme için şart olan yatırım hevesini kırmamak, hem de vergi hasılatı içinde artık sınırını zorlamakta olan dolaylı vergi ağırlığını hafifletmek ve gelir vergisine özellikle beyana dayanan parçasını iki katına çıkaracak bir dinamizm kazandırmak durumundayız. Daha önemlisi, geçtiğimiz günlerde Başbakan Yardımcısı Ekren'in iş çevreleriyle özel bir toplantıda söylediği gibi, **ne enflasyon kontrolü ne de büyüme hedeflerinden vazgeçme lüksü bulunmayan Türkiye'nin bu iki hedefi de makul bir ölçüde karşılayan optimal bir politika bileşimini yakalaması ve hem kamu yönetimini hem de özel sektörü bu doğrultuda hareketlendirmesi gerekiyor.**

Öyle görünüyor ki bundan böyle kontrollü bir para politikası ile ona eşlik eden mali disiplin başarı için yeterli olmayacak. 2001'den sonra sağlanan siyasi istikrarın verdiği güven duygusuyla başarı

ile uygulanan ve AB sürecinin tetiklediği küresel yatırımcı ilgisi ile desteklenen IMF uyumlu ekonomi programının, varılan aşamada ve stand-by anlaşması sonuçlanmış olduğuna göre, yeni bir program ile değiştirilmesi zorunlu. Başbakan'ın da bu zorunluluğu geçenlerde ifade etmesi umut verici.

Öncelik kayıtdışı ve teşvik sistemi

Yeni bir strateji ve program hazırlanırken, kısa vadede sorunlar ve gelişmeler ne olursa olsun, **artık daha fazla gecikmeye tahammülü olmayan eylem alanlarında politikaların netleşmesi lazım. Bunlardan biri yapısal sorunlarımızın neredeyse hepsine olumsuz etki yapan kayıtdışılık.** Gerçekten yatırım kararları için caydırıcı olan haksız rekabet ve ahlaki risk faktörleri yanında finansman ve büyüme ufku kapalı güdük ve verimsiz firmalar yaratması, saydamlık ve işgücü piyasası bakımından olumsuz sonuçlara yol açması, sosyal güvenlik ve bütçe açıklarına ve kamu borçlanma gereğinin artışına neden olması, nihayet mali sistemin genişlemesine ve sermaye piyasasının derinleşmesine engel teşkil etmesi dolayısıyla her kesimin ortak çıkar güdüsüyle destek verdiği güçlü bir uzlaşma iradesi, yaygın veri tabanı ve izleme/yaptırım uygulama fonksiyonlarını yüklenen bir koordinasyon merkezi oluşturularak kayıtlı ekonominin büyütülmesi artık açık bir ihtiyaç.

Diğer bir öncelik te son zamanlarda sık sık gündeme gelen yeni teşvik sistemi tasarımı. Bu konu, para ve maliye politikalarını destekleyecek bir sanayi stratejisi tespiti ile paralel yürütülmeli ve yurtiçinde üretilen katma değeri maksimize etmeye yoğunlaşmalı. Mevcut dağınık, eşgüdümsüz, bölgesel ve sektörel analizlere dayanmayan ve uygulama zaafı taşıyan teşviklerin 2008 sonunda sona ermesi de ilginç bir zamanlama fırsatı yaratıyor. Verimliliğe ve rekabet gücüne ağırlık veren, proje bazına oturan ve performans kontrolünü esas alan, öncelikleri doğru ve aynı zamanda gerçekçi bir şekilde belirlenecek bir sistem oluşturulması ve bunun tek bir idari organ altında izlenmesi ve denetlenmesi önem taşıyor. Önceliklerin tespitinde de yapısal darboğazların çözülmesi, sermaye verimliliği, ileri teknoloji,

Türkiye, geçen yıla göre bilinmeyi ve belirsizliği daha fazla, zorlu tercihlerin de fazlaştığı bir döneme giriyor. Uluslararası finans piyasalarındaki kötüleşme bir yandan, içerde reform sürecindeki gereksiz yavaşlama diğer yandan önümüzdeki fırsatları azaltmış, tehlikeleri ve tehditleri arttırmış durumda. Üstelik geçen yılki seçimler ile aşacağımızı umduğumuz siyasal istikrarsızlık ihtimali, hem de daha ağırlaşmış bir halde, yeniden ortaya çıkmış bulunuyor. Ayrıca bu çok boyutlu risk ortamı, ideolojik yanı ağır basan sistem eleştirilerinin de daha sık seslendirilmesine ve daha fazla ciddiye alınmasına, dolayısıyla kafaların da iyice karışmasına çok müsait. Oysa kendi yarattığımız belirsizlikleri bir yana bırakırsak, yapılacak işler ve izlenecek yol haritası yönünden çok fazla değişiklik olduğu söylenemez.

Çelişen hedeflerin yönetimi

Makro planda değişen, çoğu zaman birbiriyle çatışan hedeflere aynı zamanda odaklanma ihtiyacının doğması. Gerçekten, hem kısa zamanda azaltılması mümkün görünmeyen cari açığın maliyeti en düşük bir şekilde finansmanını, hem de borç yükünü ve faiz baskısını arttırmamak zorundayız. Hem işsizlik düzeyini düşürmeli, hem de verimlilik düzeyini arttırmalıyız. Hem büyüme için şart olan yatırım hevesini kırmamak, hem de vergi hasılatı içinde artık sınırını zorlamakta olan dolaylı vergi ağırlığını hafifletmek ve gelir vergisine özellikle beyana dayanan parçasını iki katına çıkaracak bir dinamizm kazandırmak durumundayız. Daha önemlisi, geçtiğimiz günlerde Başbakan Yardımcısı Ekren'in iş çevreleriyle özel bir toplantıda söylediği gibi, **ne enflasyon kontrolü ne de büyüme hedeflerinden vazgeçme lüksü bulunmayan Türkiye'nin bu iki hedefi de makul bir ölçüde karşılayan optimal bir politika bileşimini yakalaması ve hem kamu yönetimini hem de özel sektörü bu doğrultuda hareketlendirmesi gerekiyor.**

Öyle görünüyor ki bundan böyle kontrollü bir para politikası ile ona eşlik eden mali disiplin başarı için yeterli olmayacak. 2001'den sonra sağlanan siyasi istikrarın verdiği güven duygusuyla başarı ile uygulanan ve AB sürecinin tetiklediği küresel yatırımcı ilgisi ile desteklenen IMF uyumlu ekonomi programının, varılan aşamada ve stand-by anlaşması sonuçlanmış olduğuna göre, yeni bir program ile değiştirilmesi zorunlu. Başbakan'ında bu zorunluluğu geçenlerde ifade etmesi umut verici.

Öncelik kayıtdışı ve teşvik sistemi

Yeni bir strateji ve program hazırlanırken, kısa vadede sorunlar ve gelişmeler ne olursa olsun, **artık daha fazla gecikmeye tahammülü olmayan eylem alanlarında politikaların netleşmesi lazım. Bunlardan biri yapısal sorunlarımızın neredeyse hepsine olumsuz etki yapan kayıtdışılık.** Gerçekten yatırım kararları için caydırıcı olan haksız rekabet ve ahlaki risk faktörleri yanında finansman ve büyüme ufku kapalı güdük ve verimsiz firmalar yaratması, saydamlık ve işgücü piyasası bakımından olumsuz sonuçlara yol açması, sosyal güvenlik ve bütçe açıklarına ve kamu borçlanma gereğinin artışına neden olması, nihayet mali sistemin genişlemesine ve sermaye piyasasının derinleşmesine engel teşkil etmesi dolayısıyla her kesimin ortak çıkar güdüsüyle destek verdiği güçlü bir uzlaşma iradesi, yaygın veri tabanı ve izleme/yapıtırım uygulama fonksiyonlarını yüklenen bir koordinasyon merkezi oluşturularak kayıtlı ekonominin büyütülmesi artık açık bir ihtiyaç.

Diğer bir öncelik te son zamanlarda sık sık gündeme gelen yeni teşvik sistemi tasarımı. Bu konu, para ve maliye politikalarını destekleyecek bir sanayi stratejisi tespiti ile paralel yürütülmeli ve yurtiçinde üretilen katma değeri maksimize etmeye yoğunlaşmalı. Mevcut dağınık, eşgüdümsüz, bölgesel ve sektörel analizlere dayanmayan ve uygulama zaafı taşıyan teşviklerin 2008 sonunda sona ermesi de ilginç bir zamanlama fırsatı yaratıyor. Verimliliğe ve rekabet gücüne ağırlık veren, proje bazına oturan ve performans kontrolünü esas alan, öncelikleri doğru ve aynı zamanda gerçekçi bir şekilde belirlenecek bir sistem oluşturulması ve bunun tek bir idari organ altında izlenmesi ve denetlenmesi önem taşıyor. Önceliklerin tespitinde de yapısal darboğazların çözülmesi, sermaye verimliliği, ileri teknoloji, istihdam ölçeği, nitelikli iş gücü ve eğitimi, ihracat kapasitesi, yenilikçilik gibi faktörlerin dikkate alınması gerekecek.

Uygulamada tersliklere dikkat

Ancak temel politika ve stratejiler tasarlanırken bu arada parça parça yürürlüğe giren ve girmekte olan düzenlemelerin de bu ana çerçeveye ya da doğrultu ile paralel olmasına özen gösterilmeli.

Yeni yürürlüğe giren ve yeni bir yaklaşım umudu yaratan ARGE kanunu ile ilgili yönetmelik taslağı, kanunu da aşan prosedürler ve koşullar öngördüğü,

hizmet ve danışmanlık alımları ile ilgili sınırlamalar getirdiği, aktifleştirme gibi konularda vergi mevzuatından farklı esaslar içerdiği, kapsam daraltıcı yorum yapıldığı için kaygı uyandırıyor.

Yine yoğun eleştirileri cevaplamak için hazırlanan ve Bakanlar Kurulu'ndan geçen Serbest Bölgeler Kanun Tasarısı'nda, gerekçeye de uymayan bir şekilde, üretim dışı faaliyetlerin tümüyle kapsam dışı bırakıldığı ve ücret istisnasının da üretimin yüzde 85'inin ihracat gibi hem doğruluğu hem DTÖ kurallarına uygunluğu tartışmalı bir şarta bağlandığı görülüyor. Ya da ileriye dönük stratejide aracılık maliyetlerinin ve işlem vergilerinin azaltılması varken Haziran'da çıkan 5766 sayılı torba kanunda bazı sözleşmelerdeki damga vergilerinin birkaç kat artırılması sürpriz etkisi yaratıyor.

Yol haritamızı ve ilkelerimizi bilmemizde, her uygulamayı da ona uydurmamızda yarar var.